

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, старшого наукового співробітника
Плугатар Тетяни Анатоліївни на дисертацію
Борисюк Юлії Борисівни на тему «Адміністративна відповідальність
за порушення у сфері приватизації державного та комунального майна»,
подану до захисту у спеціалізовану вчену раду Національної академії
внутрішніх справ на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження.

Актуальність теми дисертаційного дослідження належним чином обґрунтована авторкою у вступі (стор. 14–15), де підкреслено значення приватизації як інструменту економічної політики держави, зокрема в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення. Дисертантка слушно зазначає, що приватизація забезпечує мобілізацію фінансових ресурсів, підвищення ефективності управління державним сектором економіки та залучення інвестицій.

Водночас у роботі акцентовано увагу на тому, що ефективність приватизаційних процесів безпосередньо залежить від належного функціонування інституту юридичної відповідальності, зокрема адміністративної. Наявність прогалин у законодавстві, складність правозастосування та нові виклики (зокрема цифровізація процедур) зумовлюють необхідність комплексного наукового аналізу цієї проблематики.

Таким чином, тема дисертації Борисюк Юлії Борисівни є актуальною як у теоретичному, так і в практичному вимірах.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

Аналіз змісту дисертаційної роботи свідчить про високий науковий рівень проведеного дослідження, логічність структури та послідовність викладення матеріалу. Вступ містить належне обґрунтування актуальності теми, визначення мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження, що є взаємопов'язаними та відповідають темі роботи.

Здобувачкою використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, що забезпечило всебічний аналіз проблематики адміністративної відповідальності у сфері приватизації.

Основні результати дослідження відображено у наукових публікаціях здобувачки (стор. 10–11), серед яких три статті у фахових виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових з юридичних наук та чотири тези наукових доповідей на науково-практичних конференціях, що підтверджує належний рівень апробації отриманих результатів.

Окремі новаторські положення висвітлені у методичних рекомендаціях «Кваліфікація недотримання особою обов'язкових умов щодо приватизації державного, комунального майна або підприємств та їх подальшого використання».

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів дослідження, проведеного здобувачкою, повнота викладу в опублікованих працях.

Наукова новизна дисертаційного дослідження Борисюк Юлії Борисівни полягає у вирішенні актуального науково-прикладного завдання, що полягає у формуванні цілісного підходу до адміністративної відповідальності за порушення у сфері приватизації державного та комунального майна, а також у розробленні пропозицій щодо вдосконалення відповідного правового регулювання.

За результатами проведеного дисертаційного дослідження авторкою сформульовано низку нових теоретичних і практичних положень, узагальнень, рекомендацій та висновків із вирішення важливого науково-прикладного завдання щодо вдосконалення адміністративної відповідальності у сфері приватизації. Зокрема:

вперше:

– обґрунтовано розуміння адміністративної відповідальності у сфері приватизації як інструменту публічного управління (стор. 18);

– запропоновано підходи до коригування законодавчого визначення адміністративних правопорушень (стор. 18–19);

– сформульовано пропозиції щодо розширення системи адміністративних стягнень (стор. 19);

удосконалено:

– поняття приватизації державного та комунального майна (стор. 19–20);

– підходи до визначення об'єктивних і суб'єктивних ознак складу правопорушень (стор. 20);

набули подальшого розвитку:

– класифікація правопорушень у сфері приватизації (стор. 20–21);

– пропозиції щодо вдосконалення законодавства та правозастосування (стор. 21).

Зазначені положення є достатньо обґрунтованими та мають наукову цінність.

Повнота викладу наукових результатів у опублікованих працях здобувачки є достатньою. Опубліковані праці охоплюють ключові аспекти дослідження, відображають зміст основних розділів дисертації та забезпечують належну апробацію отриманих результатів.

У цілому рівень наукової новизни та повнота апробації результатів дослідження відповідають вимогам, встановленим до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, висновків і рекомендацій.

Аналіз змісту дисертації свідчить про високий рівень наукової підготовки здобувачки. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації, є достатньо обґрунтованими та логічно впливають зі змісту дослідження. Вони базуються на аналізі чинного законодавства України, міжнародного досвіду, наукових джерел, а також судової практики та емпіричних даних. Використання статистичних матеріалів і практичного досвіду сприяло підвищенню достовірності отриманих результатів.

Рівень виконання поставлених завдань та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Аналіз змісту дисертаційного дослідження Борисюк Юлії Борисівни свідчить про належний рівень виконання поставлених наукових завдань та досягнення визначеної мети дослідження. Усі сформульовані у вступі завдання знайшли своє відображення у відповідних розділах роботи та отримали логічне й обґрунтоване вирішення.

Здобувачкою продемонстровано вміння формулювати наукову проблему, визначати напрями її дослідження та послідовно реалізовувати поставлені завдання, що свідчить про сформованість навичок самостійної наукової роботи. Побудова дисертації відображає цілісність наукового задуму та послідовність його реалізації – від теоретичного осмислення проблеми до формування практичних рекомендацій.

Методологічна основа дослідження є достатньо обґрунтованою та репрезентативною. У роботі використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання, зокрема системний, порівняльно-правовий, логіко-семантичний, статистичний та інші методи (стор. 17). Їх застосування є в цілому коректним і дозволило забезпечити всебічний аналіз досліджуваної проблематики та досягненню поставленої мети.

Позитивним є те, що авторка не лише формально декларує використання методів, а й у більшості випадків застосовує їх для досягнення конкретних наукових результатів, зокрема при аналізі законодавства, класифікації правопорушень, дослідженні зарубіжного досвіду та узагальненні правозастосовної практики.

Здобувачка продемонструвала належний рівень оволодіння методологією наукової діяльності, здатність до самостійного наукового пошуку, аналізу та узагальнення отриманих результатів. Рівень виконання поставлених завдань

відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження.

Теоретичне значення дисертаційного дослідження Борисюк Юлії Борисівни полягає у розвитку положень науки адміністративного права в частині дослідження адміністративної відповідальності за порушення у сфері приватизації державного та комунального майна.

Зокрема, у роботі здійснено поглиблення наукових уявлень про сутність і зміст адміністративної відповідальності у досліджуваній сфері, уточнено понятійно-категоріальний апарат, що сприяє подальшому розвитку адміністративно-деліктної доктрини. Запропоновані підходи до класифікації адміністративних правопорушень, а також характеристика їх об'єктивних і суб'єктивних ознак мають значення для систематизації наукових знань у цій галузі.

Окрему теоретичну цінність становлять положення щодо розуміння адміністративної відповідальності як інструменту публічного управління у сфері приватизації, що розширює традиційні підходи до її функціонального призначення.

Варто відмітити, що результати дослідження успішно упроваджено у:

- науково-дослідній діяльності – як теоретична основа для подальших досліджень проблем адміністративної відповідальності у сфері приватизації;
- правотворчій діяльності – при підготовці змін і доповнень до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших нормативно-правових актів, що регулюють сферу приватизації;
- правозастосовній практиці – для вдосконалення діяльності органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, а також для забезпечення однакового застосування норм законодавства;
- освітньому процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», а також можуть бути використані під час розроблення навчальних посібників, підручників та їх розділів, лекцій і методичних рекомендацій для студентів закладів вищої освіти.

Оцінка змісту дисертації та її завершеності.

Дисертація характеризується загалом логічною та послідовною структурою, яка відповідає сформульованій меті, завданням, об'єкту й предмету дослідження. Побудова роботи забезпечує поетапний перехід від теоретико-методологічних засад до аналізу юридичної природи адміністративних правопорушень та, зрештою, до прикладних аспектів їх правового регулювання.

Дисертація містить анотацію, вступ, три розділи, які мають сім підрозділів, висновки, список використаних джерел (222 найменування) та шість додатків.

Анотація у стислій формі містить основні тези дисертаційного дослідження, викладена українською та англійською мовами.

У *вступі* належним чином обґрунтовано актуальність теми, визначено мету й завдання дослідження, його об'єкт і предмет, окреслено методологічну основу, наукову новизну та практичне значення результатів (стор. 14–22).

Розділ 1 «Теоретичні засади адміністративної відповідальності за порушення у сфері приватизації державного та комунального майна» (стор. 23–68) має фундаментальний характер і виконує функцію концептуального підґрунтя дослідження.

У підрозділі 1.1 автором здійснено систематизацію наукових підходів до розуміння приватизації та адміністративної відповідальності у цій сфері. Позитивним є широке коло проаналізованих джерел та прагнення визначити стан наукової розробки проблеми.

У підрозділі 1.2 розкрито правові основи та принципи адміністративної відповідальності за порушення у сфері приватизації державного та комунального майна. Авторка обґрунтовує розуміння цієї відповідальності як інструменту публічного управління, що є методологічно виправданим.

Підрозділ 1.3 присвячено порівняльно-правовому аналізу зарубіжного досвіду. Його сильною стороною є висвітлення різних підходів до правового регулювання відповідальності у сфері приватизації зарубіжних країн.

Загалом перший розділ формує належне теоретичне підґрунтя.

Розділ 2 «Об'єктивні й суб'єктивні ознаки складу адміністративних правопорушень у сфері приватизації державного та комунального майна» (стор. 73–105) є центральним у структурі дисертації та містить основні наукові результати.

У підрозділі 2.1 детально досліджено об'єкт і об'єктивну сторону адміністративних правопорушень у сфері приватизації державного та комунального майна. Автор пропонує власні підходи до їх класифікації та характеристики, що свідчить про самостійність наукового мислення.

У підрозділі 2.2 розкрито суб'єктний склад та суб'єктивну сторону правопорушень у сфері приватизації державного та комунального майна. Позитивним є деталізація кола суб'єктів та аналіз форм вини.

У цілому другий розділ відзначається більш високим рівнем аналітичності порівняно з першим і містить найбільш вагомні результати дослідження.

Розділ 3 «Особливості провадження в справах про порушення у сфері приватизації державного та комунального майна із застосуванням заходів адміністративного стягнення» (стор. 107–154) має прикладний характер і спрямований на узагальнення правозастосовної практики.

У підрозділі 3.1 досліджено провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері приватизації державного та комунального майна. Авторка окреслює стадії провадження та звертає увагу на проблемні аспекти їх реалізації.

У підрозділі 3.2 проаналізовано заходи адміністративних стягнень за правопорушення у сфері приватизації державного та комунального майна та запропоновано напрями їх вдосконалення. Позитивним є обґрунтування необхідності розширення видів стягнень.

Третій розділ логічно завершує дослідження, у ньому відчувається певна рівномірність між теоретичним обґрунтуванням і рівнем практичної деталізації запропонованих рекомендацій.

До кожного розділу та до дисертаційної роботи загалом дисертантка наводить висновки, які підсумовують проведене наукове дослідження і свідчать про виконання поставлених наукових завдань.

Сформульовані висновки (стор. 158–164) узагальнюють результати дослідження, науково аргументовані та містять конкретні пропозиції щодо вдосконалення законодавства.

Загалом структура дисертації є цілісною та логічно узгодженою.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача.

Попри загалом високий науковий рівень дисертаційного дослідження Борисюк Юлії Борисівни, його теоретичну обґрунтованість і практичну значущість, окремі положення роботи мають дискусійний характер або потребують додаткового уточнення:

1. У підрозділі 1.2 (стор. 43–59) авторкою ґрунтовно розкрито поняття та ознаки адміністративної відповідальності у сфері приватизації. Водночас доцільним видається більш чітке її розмежування із суміжними видами юридичної відповідальності, зокрема кримінальною та господарсько-правовою, що має важливе значення для правильної юридичної кваліфікації правопорушень та визначення юрисдикції органів, уповноважених на притягнення до відповідальності. Частково це питання порушено у підрозділі 2.2 (стор. 90–105), однак воно потребує більш системного висвітлення.

2. У підрозділі 1.3 (стор. 59–68) представлено ґрунтовний порівняльно-правовий аналіз зарубіжного досвіду регулювання відповідальності у сфері приватизації, однак питання імплементації відповідних моделей у вітчизняну правову площину потребує додаткової конкретизації.

По-перше, пропозиція авторки щодо створення незалежного органу контролю за приватизацією із широкими повноваженнями щодо аудиту, перевірок, розслідувань (стор. 72) не містить визначення його адміністративно-

правового статусу. Залишається відкритим питання: чи має це бути новий орган виконавчої влади зі спеціальним статусом, чи спеціалізований підрозділ у структурі існуючих інституцій (наприклад, Рахункової палати або Держслужби фінансового моніторингу).

По-друге, підтримуючи ідею запровадження автоматизованого моніторингу виконання зобов'язань покупців (стор. 161), слід зауважити, що в роботі не розкрито механізм взаємодії державних реєстрів. Здобувачці доцільно було б уточнити, на базі яких саме інструментів можливо мінімізувати корупційний ризик та людський фактор при фіксації порушень.

Загалом, робота виграла б від більш детального визначення механізмів адаптації зарубіжних правових конструкцій до специфіки сучасної правової системи України.

3. Викладені у підрозділі 3.2 (стор. 153) та у висновках (стор. 164) пропозиції щодо вдосконалення адміністративного законодавства є актуальними та обґрунтованими. Разом із тим, ініціатива здобувачки щодо запровадження обмеження права на участь у приватизаційних аукціонах як окремого виду адміністративного стягнення потребує додаткової наукової аргументації. Зокрема, доцільно було б чіткіше визначити процесуальний порядок його призначення, строки дії, а також механізм його оскарження.

Зазначені зауваження мають рекомендаційний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дисертації, яка є самостійною, завершеною науковою працею, виконаною на належному науковому рівні.

Відсутність порушень академічної доброчесності.

Під час рецензування дисертаційного дослідження й опрацювання наукових публікацій Борисюк Юлії Борисівни фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертація є оригінальною, самостійно виконаною працею.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертація Борисюк Юлії Борисівни на тему «Адміністративна відповідальність за порушення у сфері приватизації державного та комунального майна», подана на здобуття ступеня доктора філософії є самостійною, завершеною науковою працею, що містить нові науково обґрунтовані результати, які мають теоретичне та практичне значення.

Здобувачкою продемонстровано здатність до самостійного наукового пошуку, належний рівень оволодіння методологією наукової діяльності, уміння формулювати та вирішувати наукові завдання.

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації, є достатньо обґрунтованими, логічно узгодженими та підтвердженими

результатами проведеного дослідження. Робота виконана з дотриманням вимог академічної доброчесності, належного рівня наукового стилю та оформлення.

Дисертаційне дослідження відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261; Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44; Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40; її автор – Борисюк Юлія Борисівна – на підставі прилюдного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

**головний науковий співробітник
відділу організації наукової діяльності
Національної академії внутрішніх справ
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник**

Тетяна ПЛУГАТАР

